

ТЕХНОЛОГІЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЯК ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Галаманжук Л. Л., Бойко В. В.

*Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
halamanzhuk@kpnpu.edu.ua*

Сталий розвиток суспільства – одна з провідних концептуальних ідей ХХІ століття, яка набула широкого розповсюдження у світовому співтоваристві та зумовила завдання формування нового типу молодого покоління, здатного вести такий спосіб життя, який був би основою довготривалого ощадливого гармонійного розвитку людства. Досягнення гармонії між людьми, суспільством і природою можливе за умови створення й функціонування, в майбутньому, соціоприродної системи, здатної розв'язувати сукупність протиріч, що проявляються в наш час між природою і суспільством, між екологією й економікою, між уже сформованими потребами людей і розумними потребами. А досягти цього можливо лише за умови формування ціннісних орієнтацій у зростаючих поколінь, і починати треба вже з дошкільного віку. Реалізація ідей освіти сталого розвитку в роботі закладу дошкільної освіти (ЗДО) – важливий аспект виховної роботи, що передбачає засвоєння дітьми, (а через них і їхніми батьками) й педагогами принципів ноосферного суспільства, що лежать в основі навичок екологічно-, економічно- й соціально доцільної поведінки, як інтегрованого результату функціонування освітньої системи, без чого неможливе створення суспільства стійкого благополуччя на часі і комфортного майбутнього для наступних поколінь.

Проблема цінностей та ціннісних орієнтацій відображена у працях вчених – І. Беха, В. Василенко, О. Горшкової, М. Казакіної, Н. Фролової, А. Фурман та ін. Технології сталого розвитку як інструменту формування усвідомленої відповідальності, забезпечення дієвості, результативності освітнього процесу висвітлено у працях Н. Гавриш, О. Кононко, Н. Миськової, О. Пошетун, Н. Пустовіт та ін. Різні аспекти проблеми формування ціннісних орієнтацій у дітей дошкільного віку висвітлено у працях О. Горбачової, К. Карасьової, О. Горшкової, С. Ладивір, Т. Піроженко, Т. Поніманської. Аналіз наукової літератури засвідчує значущість проблеми формування ціннісних орієнтацій у дітей дошкільного віку, однак вона не знайшла глибокого та всебічного вивчення саме в контексті ідей освіти сталого розвитку.

Мета статті – описати структуру ціннісних орієнтацій дошкільників, окреслити педагогічні умови формування ціннісних орієнтацій дітей дошкільного віку за технологією сталого розвитку.

Генезис поняття «цінність», реконструйований на основі етимології позначаючих його слів, показує, що в ньому поєдналося три значення: характеристика зовнішніх сил природи і предметів, які виступають як об'єкт ціннісного ставлення; психологічних якостей людини, яка є суб'єктом цих відносин; відносини між людьми, їх спілкування, завдяки якому цінності знаходять значимість [3, с. 25]. У широкому сенсі слова цінністю є все, що представляє інтерес для людини. Цінності є категорією для оцінки вибору дій, загальними регуляторами людської поведінки та виявляються абсолютно в усіх сферах людської діяльності, сприяють усвідомленню найсуттєвіших сторін людського життя, відображають специфіку взаємин з навколишнім світом. Компонентами системи ціннісних орієнтацій є три підсистеми: когнітивна (знання, судження, переконання про об'єкт); емотивна (почуття, емоційні оцінки об'єкта); поведінкова (певні дії, послідовна поведінка по відношенню до об'єкта). Для визначення тієї чи іншої ціннісної орієнтації необхідна фіксація всіх трьох структурних компонентів, що вимагає застосування певних методів. Отже, ціннісна орієнтація є найважливішою частиною структури особистості, яка визначає поведінку та ставлення до світу. [5, с. 103]. Формування цінностей у дошкільників має низку особливостей: ціннісні орієнтації визначаються

свідомістю і підсвідомістю, формуються в ході набуття дітьми особистого досвіду при умові створення змістовного, емоційно-позитивного та виховного середовища, забезпечення повноцінної емоційної активності, забезпечення діяльній активності з допомогою вирішення моральних задач, вчинків і виборів [4, с. 4].

Технологія сталого розвитку є сприятливим середовищем, і водночас інструментом формування ціннісних орієнтацій дошкільника. В основі поняття сталості лежить ідея стриманості та контролю науково-технічних досягнень людської цивілізації, приведення їх у відповідність екологічним вимогам, морально-етичним принципам гуманізму, соціальної справедливості, прав людини. Основними положеннями сталого розвитку вважаються: орієнтація на людину, яка повинна мати право на здорове і плідне життя в гармонії з природою; охорона навколишнього середовища (орієнтир на неперевикнення гранично допустимих рівнів антропогенного впливу на екосистеми); ефективне використання та економія ресурсів, виключення або зменшення моделей виробництва і споживання, які не сприяють такому розвитку, партнерство, спільна робота всіх і кожного для забезпечення сталого розвитку; відкритість і прозорість спільних дій в інтересах сталого розвитку; зменшення розриву в рівні життя країн світу, викорінення бідності і злиденності, збереження здоров'я людей і забезпечення гідного рівня життя [2, с. 6].

Реалізація ідей освіти сталого розвитку в дошкільній освіті – це орієнтація процесу навчання на потреби реального життя й наявні життєві ситуації дошкільників; зв'язок навчання з реальним життям; відкритий характер навчання, повага до кожної думки; формулювання дітьми життєвих і пізнавальних цілей, орієнтація їх на взаємозв'язок індивідуальних, колективних цілей із суспільними, загальнолюдськими цінностями; оцінка результатів кожного, але без порівняння з результатами інших, інтеграційний характер навчання, спрямований на комплексне розв'язання низки проблем економічного розвитку, включення дитини в різні галузі, на різних етапах виховання та розвитку, взаємопроникнення в різні сектори (соціальний, економічний, екологічний). Під час виховання дорослі часто намагаються забезпечити дітям комфортне існування та вберегти їх від проблем. Але для повноцінного розвитку дитині варто виходити із зони комфорту та намагатися розв'язувати складні життєві ситуації самостійно – відповідно до своїх можливостей. Саме на це спрямована технологія сталого розвитку, що надихає дитину на самостійні дії, спонукає використовувати свою енергію в екологічній, економічній і соціальній сфері.

Важливу роль у формуванні ціннісних орієнтацій у контексті освіти сталого розвитку відіграють педагогічні умови, проблеми вивчення яких присвячені праці науковців (І. Беха, О. Кононко, М. Мішечкіна, В. Ромек, С. Тищенко) і досвід практиків. Спираючись на вже існуючі дослідження виокремлюємо такі педагогічні умови формування ціннісних орієнтацій у дітей дошкільного віку: інтегрований підхід до формування в дитини впевненості у власних силах і можливостях, що є базовою характеристикою прояву ціннісного ставлення до себе, здатності певним чином впливати на умови життєдіяльності, усвідомлювати власне «Я»; забезпечення психологічного комфорту дітей під час занять як за допомогою спеціальних методів і прийомів (арт-терапію, кольоротерапію, музикотерапію, психогімнастика, казкотерапію, метод повної фізичної реакції), так і через доступність змісту; виконання дій і вироблення звичок поведінки, орієнтованих на сталий розвиток, що досягається завдяки постійному позитивному зворотному зв'язку. Відповідно методи навчання мають бути такими, що спонукають дитину до діяльності у соціальній, екологічній й економічній сферах. До методів соціального розвитку дошкільників О. Безсонова відносить трикутник взаємозв'язків; пробний крок; запрошення до дії; моделювання взаємодії; перший досвід; рольова нарративна гра [1, с. 12], сюди ж можна віднести й загальновідомі інтерактивні методи навчання – «Ланцюжок», «Синтез думок», «Асоціативна квітка» тощо. До методів економічно виховання відносимо – ігри

(дидактичні, сюжетно-рольові, ситуативні, ігри-стратегії економічної спрямованості), які можуть бути як частиною спеціальних занять з економіки, математики, ознайомлення з довкіллям і природою, так і використовуватися в повсякденному житті дошкільників (під час режимних моментів, прогулянок, екскурсій тощо). Формуванню екологічних знань та вмінь сприятимуть такі методи, як пояснювально-ілюстративний, репродуктивний, метод проблемного навчання, частково-пошуковий; дослідницький.

Отже, ціннісні орієнтації – важливий та динамічний компонент структури особистості дошкільника, який зумовлює мотиваційно-регулятивну систему його подальшої життєдіяльності. Сприятливим педагогічними умовами для формування ціннісних орієнтацій є інтегрований підхід до формування в дитини впевненості у власних силах і можливостях, забезпечення психологічного комфорту дітей під час занять, виконання дій і вироблення звичок, орієнтованих на сталий розвиток. Сформовані позитивні ціннісні орієнтації – запорука результативності в сталому розвитку, що приведе до покращення стосунків між дітьми, дітьми і дорослими як у сім'ї, так і в закладі дошкільної освіти; стабільності морального і психологічного клімату у групі; розумного споживання енергії та води; зменшення марних витрат сировини; зменшення кількості відходів; зміцнення власного здоров'я тощо. Перелік означених дій може бути розширений за рахунок запропонованих педагогами і самими дітьми, яким надається свобода у виборі дій під спрямовуючим керівництвом педагога.

Література:

1. Безсонова О. К. На захисті майбутнього – з дитинства, або Педагогіка емпіризму в дошкільному закладі. 2015. № 3. С. 11–17.
2. Гавриш Н. В., Пометун О. І. Бути чи не бути – ось у чому питання. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2015. № 3. С. 4–10.
3. Павленко Л., Павленко М. Портфоліо, як засіб фіксації та накопичення освітніх досягнень студента. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету*. Серія: Педагогічні науки. 2019. Вип. 2. С. 251–259/
4. Поніманська Т. Моральність має бути свідомою. *Дошкільне виховання* : Науково-педагогічний журнал для педагогів і батьків. 2013. № 8. С. 3–5.

LEGO-ТЕХНОЛОГІЇ В РОБОТІ ЛОГОПЕДА ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ З ДІТЬМИ ІЗ ЗАГАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИНЕННЯМ МОВЛЕННЯ

Галущенко Вікторія Іванівна

*доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти і реабілітації,
Державного закладу «Південноукраїнський
національний педагогічний
університет ім. К. Д. Ушинського»
victoria.galushchenko@ukr.net;*

Калюжна Лілія Олександрівна

*Магістр II року навчання
lilay.dasha@gmail.com*

Актуальність. На сучасному етапі розвитку корекційної освіти, за даними світової статистики, кількість мовленєвих розладів у дітей дошкільного віку неухильно зростає, у зв'язку з чим актуальність проблеми їх виявлення та корекції стає незаперечною. У науковій літературі є дані про те, що у дітей із мовленнєвою патологією спостерігаються проблеми у навчанні, пов'язані з недостатністю вищих психічних функцій: уваги, мислення, сприйняття, пам'яті. [2; 3; 5; 6].

Оскільки дошкільний вік є найбільш сензитивним для розвитку лексичної сторони мовлення у дітей, то у разі порушення процесу формування будь-якого з